

tedaj pomembno in značilno za objektivno socialno ter politično smer slovenskega kmetiškega razpoloženja?! Ali se iz Prijateljevega zastavljanja tega vprašanja ne zrcali njegovo dogmatično ujetništvo v vulgarnem „idejnem“ obzoru onega slovenskega malomeščana oziroma meščana, ki je hotel iz kmetovega racionalnega obdelovanja iztisniti čim več — za sebe?... V ostalem pa je danes že splošno priznано, da tlačansko delo ni moglo vzbujati kakih posebnih pobud za „racionalnejše obdelovanje zemlje“...

Prijateljeva koncepcija „Staroslovencev“ je vsekakor dosledno zgrajena sintetična stavba; temelji pa na napačnih, meščansko ideoloških, analitično pomanjkljivih, v bistvu dogmatičnih postavkah. Konec konca je kljub svojim pogostim, besedno in stilsko blestečim liberalnim utrinkom — „kamrica“ reakcionarnih slovenskih tradicij, kar je s svoje strani tudi dokaz, da slovenski liberalizem celo pri svojih nestranskih zastopnikih ni bil nikoli pravo nasprotje „onemu bregu“. Zasluži pa Prijatelj priznanje, da je prvi med slovenskimi znanstveniki temeljiteje prebiral in objavljал gradivo „Novic“ in drugih dokumentov iz zgodovinskega leta 1848., ko so v Evropi potekali časi burno, a na Slovenskem klavrno...

Kritika

POEZIJA ZAGATE

A. Poljanec

„Pred zgodovinsko tragedijo, ki grozeče koraka proti njemu, se gospod Daumer zateka v naročje tako imenovane narave, to se pravi, stupidne kmečke idile, in pridiga kult žene, za katerim bi rad skril svojo lastno, vprav žensko resignacijo.“

Danes, ko doživljamo zgodovinsko tragedijo še večjih globin in razsežnosti, se k tem besedam, napisanim v letu 1850. na naslov sicer dokaj brezpomembnega nemškega poeta-romantika, lahko vračamo ob mnogih poglavjih naše slovenske poezije zadnjih dvajset let, zlasti ob poglavju naše katoliške lirike.¹

Pred nami ležita zbirki dveh najmlajših predstavnikov slovenske katoliške lirike, Šalija „Slap tišine“ in Ludvika „S potepuško palico“.² Če bi se ob teh dveh zbirkah hoteli omejiti zgolj na vprašanje, kako pesnik ob dotiku z vnanjim svetom sam v sebi doživlja, v kakšni obliki, s kakšnimi sredstvi umetniškega ustvarjanja pesnik to svoje subjektivno doživetje izraža v stihu, če bi se hoteli omejiti zgolj na to plat, tedaj bi morali priznati, da se oba pesnika med seboj precej razlikujeta. Ni dvoma, da izvirajo te razlike iz različne osebne narave obeh poetov, morda tudi iz razlik v tvorni moči, vsekakor pa so individualnega značaja.

Šalija označuje tiha ubranost, nek pasiven odnos do vsega, kar ga obdaja. Nemara bo imel prav kritik, ki ga imenuje pesniškega brata Vide Tauferjeve. Kakor Tauferjeva tako tudi Šali ne išče nobenih novih pesniških oblik, v rabi starih pa razodeva pesnika, ki mu ne gre odrekati talenta. Kitice so večjidel štirivrstne, s prevladujočimi ženskimi rimami, ritem teče gladko in umerjeno. Ta notranja pesnikova želja po umerjenosti, po miru in pokoju, ki jo simbolizira že sam naslov zbirke, se ne odraža samo v gradnji stihov, marveč v vsej tematiki, v prispodobah, v trenutnih vtisih, v katerih pes-

¹ O tem predmetu je Ivo Brnčić l. 1936. v „Sodobnosti“ („Slovenska povojna katoliška lirika“) napisal nekaj točnih literarno kritičnih opazk. Toda prav v tistem delu, ki naj bi dal konkretno analizo družbene vsebine in družbenega pomena take lirike, se avtor izgublja v psihologiziranju in šabloniziranju socialnih komponent tega pojava v slovenski poeziji.

² Severin Šali, „Slap tišine“ in Dušan Ludvik, „S potepuško palico“, Jugoslovska knjigarna 1940.

nik časih sila plastično izrazi svoje subjektivno doživljanje („Vaza“, „Zimski dan“). Neka negibnost, odmaknjenost, je v vseh slikah. V Šalijeve svetu se nič ne zgodi, vse je kakor v Trnuljčičinem gradu, prikovano tja, kjer in kakor je ustvarilo pesnikovo impresijo:

„Polno se klasje pregiba
Mesec na nebu svetel
Cesta navkreber se dviga
Dim je nad streho obstal“ (Somrak).

Predmet ob predmetu, slika ob sliki, spomin ob spominu (Nedeljsko dopoldne, Obisk v mrtvem domu). Edina pesem, v kateri se skuša Šali oblikovno razmahniti in vsebinsko malce približati konkretnemu dogajanju, je menda hkrati tudi najbolj ponesrečena, okorna, brez pristnega doživetja (Vrnitev).

Mnogo več dinamike je v Ludviku, tako oblikovno kakor vsebinsko. Morda bi celo lahko dejali, več agresivnosti, reakcionarne agresivnosti, ki pride — mimogrede omejeno — v eni njegovih najnovejših pesmi jasno do izraza. („Wagons-lits“, Dom in svet, 1940, št. 8.). Nemirno iskanje, ki se vsebinsko vrti v začaranem krogu brezizhodne zagate, se skuša izživeti oblikovno:

„In stihe v r t a m o in z uspavanko
z a m a n prepletamo kolo stoletja.“

Zares bi pesnik težko odkritosrčneje opredelil oblikovno in vsebinsko vrednost svojega pesnikovanja.

Kot epigon ekspresionizma se Ludvik ob pomanjkanju življenjske vsebine igra z besedami („poletje zdaj že zanko ur in klasa za mano meče“), z rimami in ritmom, s ponesrečenimi pridevniškimi metaforami („Gazela črnooka“, „Nedelja mehkoboka“) in z banalnimi primeri iz prirodoslovnih čitank („Mesci: Kimovec“). Celó tam, kjer je oblikovno in vsebinsko najbolj uravnovešen („Mesci“), nimamo pred seboj skladnega cikla, marveč notranje in oblikovno neenotno zbirko pesmi v različnih rimah, ritmih in kiticah. Če nam vsa Šalijeva poezija kaže b e g od resničnosti pod „slap tišine“, bi lahko Ludvikovo liriko imenovali nemirno, brezciljno b e g a n j e po onostranstvu, po svetu gole oblike, erotične in religiozne mistike. S tem pa že prehajamo k vprašanju idejne vsebine te lirike.

Navzlic vsej svoji odmaknjenosti od sodobnega dogajanja so čustvena doživetja obeh pesnikov vendarle nastala in mogla nastati ob nekem dotiku z obdajajočim navnjim svetom, z ljudmi, z njihovimi mislimi, pojmovanji, čustvovanji, s stvarmi, ki te ljudi obdajajo in ki jih ti ljudje ustvarjajo. In prav v svojem odnosu do tega vnvanjega sveta, do vsega smisla našega dejanja in nehanja, sta si Šali in Ludvik, navzlic vsem razlikam v temperamentu in tudi v talentu, sorodna, da ne rečemo, istovetna. V i d e j n i vsebini njihujh proizvodov bi zastonj iskali razlik: njune pesmi so pesmi resignacije, pesmi odpovedi in bega iz življenjske realnosti v druge „realnosti“, v „realnosti“ srednjeveških sholastičnih filozofov.

Svet, ki je pred nami, se razkrajaja, in v tem razkroju izginja, odhaja vse, s čimer je povezana osebnost teh dveh pesnikov. Vsa prizadevanja po skladnosti, urejenosti, uto-nejo v spoznanju popolne osamljenosti in nemoči:

„Zajeti hotel bi v enotnost
stvari in toke te bežeče,
ki v slutnji neke daljne sreče
med njimi nižam se v samotnost“ (Šali, Bridkost).

Vse se razblinja v kozmičnih sferah in vabi pesnika za seboj. Kaos vojn in prevratov je edina tostranska realnost, ki jo pesnika poznata, ob kateri se zgrozita in od katere bežita:

„Na sred vodovja sem, nemim
v neznani sili, ki me veže,
temni se in v razpete mreže
stvari minljivosti lovim“ (Šali, Brodarjeva pesem).
„Ne vemo, kje je konec, cilj vprašanja,
kam v smrt drvi naš čoln brez krmila.“

(Ludvik, Na pragu večnosti, III.)

To ni prešernovski pesimizem osebnosti, ki sluti v velikem svetu porajanje nečesa novega in se njena slutnja lomi ob majhni, zanikrni resničnosti domače dežele, to ni puškinski pesimizem odklanjanja starega v znamenju pričakovanja novega, tistega, kar se v vsej svoji realnosti poraja iz notranjih protislovij starega, to ni življenjsko občutje, v katerem se negativni odnos do še obstoječega in hkrati že odhajajočega družji s pozitivnim, življenjsko vedrim odnosom do prihajajočega. To tudi ni zgolj pesimizem malo-meščanskih individualistov, ki se v svetu ne morejo znajti, pesimizem tistega absolutnega navzkrižja z zemljo in nebom, onemoglega razgaljanja razbolene notranjosti, ki tudi v poglavju naše slovenske lirike povojnih let zavzema precej prostora. Pesimizem Šalijev in Ludvikov je pesimizem umirajočega sveta, sveta, ki kot celota beži v onostranstvo, propagira vrnitev v nikdar in nikjer obstoječo kmečko idilo in v onemoglosti vročično halucinira o svoji „moralni obnovi“ na temelju upostavljene avtoritete v vesoljstvu, državi in družini. In v vsem, kar je vezano za ta umirajoči svet, v vsem, na kar sta vezana Šali in Ludvik, se nič ne zgodi v pričakovanju nečesa novega, marveč se zgodi vse v odklanjanju novega, v boju z novim. Beg iz tostranske realnosti propadajočega starega sveta v onostransko „realnost“ prerujenega starega sveta je beg iz življenja v nič. Novih tostranskih svetov, nastajajočih iz kaosa, naša pesnika ne poznata in jih nočeta poznati. V Ludvikovi pesnitvi „Wagons-lits“ je pesniku velike laži ves resničnost postajajoči „sen o bratstvu vseh“ — laž. Zato išče poti po onostranstvu, „potepuh — brez vere in vesti“ („Mesci: Gruden“).

Ta popolna odvrtnost od vsega resničnega sveta se zlije v religiozno zamaknjenost, ki pričakuje iz onostranstva odgovora na vsa vprašanja:

„Moja pesem prosi Te v Večerne dneve:
Ne izpusti zemlje naše iz naročja!“ (Šali, Večerna pesem).

Vse, kar se dogaja v tem našem resničnem svetu, je pesnikoma kakor oddaljena motnja v minutah erotične samopozabe:

„Nekje je žalost, jok in vojna,
ob naju mir in noč opojna.“ (Šali, Nocturno).

Pri Ludvikju prehaja njegov odpor proti problematiki današnjega dne v navaden cinizem:

„Pod menoj besni kankan umorov,
vsi ljudje igrajo harlekine,
pod menoj je k smrti svet dozorel —
jaz pa srcu pojem matutine.“ (Jaz in srce.)

Kot mogočen kontrast so ob teh poetih brezizgledne zagate n. pr. stihii Bezymenskega:

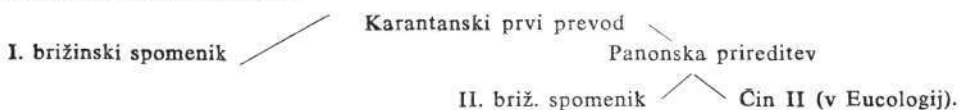
„Ljudi, vselennaja, večči, sobyt'ja
Tesno kasajutsja
i menja.
Sily rastut,
Gorizonty vse šire:
Ja sozdaju,
ja borjus,
ja učus.“ (Poema dnja).

Kompleks nazorov, predstav in pojmov, v okviru katerega se gibljejo Šaliji in Ludviki, je tista vnanja sila, ki jim določa, do katere stopnje se sme in more sprostiti njihova tvornost. V svetu, v katerem „žalost, jok in vojna“ spremljajo gigantski spopad med branilci starih proizvodjalnih odnosov, ki so jih prerastle nove proizvodjalne sile, in med družbeno plastjo, ki pooseblja realnost teh sil, je mogoče samo dvoje: bežati pred realnostjo, to se pravi, odpovedati se vsemu tistemu živemu svetu, ki tvori neizčrpni vir naših predstav, misli in doživetij, ali pa se vključiti v presnavljanje in porajanje novega.

Šaliji in Ludviki so se opredelili za prvo. Njihovo doživljanje sveta je doživljanje iz zaprtega kroga, iz katerega se Slovincem ne bo rodila visoka pesem. Visoko pesem bodo Slovincem peli poeti, stoječi sredi življenja, brez strahu in brez obzirov načenjajoči problematiko odmiranja starega in nastajanja novega, faustovski iskalcji in prometejevski borci s sovražnimi silami narave in rušočih se svetovij. Poezija Šalijev in Ludvikov, teh „nad oblaki plavajočih ptic človeške velikosti“, kakor bi bil dejal Majakovskij, je poezija brezizglednega obupa, zagate starega sveta. Ta poezija najde svojo logično izpopolnitev v gentilejevsko-berdjajevski filozofiji pobesnele reakcije in v zverski praksi boja proti vsemu, kar iz nesmislov „žalosti, joka in vojne“ noče iskati rešitve v onostranstvu, take rešitve, ki naj bo staremu svetu hkrati rešitev miru in pokoja ter tostranskega obstoja; v praksi boja proti vsemu, kar iz sodobnega kaosa gradi v tostranstvu nov svet. To je logika poezije Šalijev in Ludvikov. In ta logika sama odgovarja na vprašanje: komu je taka poezija potrebna?

SLOVENSKI JEZIK. GLASILO SLAVISTIČNEGA DRUŠTVA

Izven ožjega okvirja slovenskega jezika je Nahtigalovo razmišljanje „O imenu panonskoslovenskega kneza Koclja“ (v nasprotju z Jagičem, meni Nahtigal z Miklošičem, da Kocelj ni slovensko ime; Nahtigal ga veže s stvn. hipokorističnim Chozil, Chezil) in Grafenauerjeva „Starobavarska (svetoemmeramska) molitev v starem slovenskem in stesl. jeziku“. Nad petdeset strani dolgi razpravi je dodal avtor „Zusammenfassung“; izid razprave pa je v glavnem tale „rodovnik slovensko-starocerkvenoslovensko svetoemmeramske molitve“:

Manj je storjenega v prvih dveh letnikih za dialektologijo, narodopisje in narodno pesem, kar je tudi razumljivo: prvo je v zvezi z velikimi stroški, drugo oboje pa bliže ČZN, kakor SJ.

Edini dialektološki prispevek so Vratušine „Jezikovne razmere v severnem Prekmurju in slovenskem Porabju“, prikaz pkm. jezikovnih pojavov $\overset{r}{ä} > \overset{r}{a}$; ò, staroakut. o in sekundpoud. o $>$ ò; k, g + ä, e i, ü $>$ é ě preko različnih v govoru še danes živih razvojnih stopenj — s priloženo Planinovo skico o nekaterih obravnavanih pojavih. Bogo Grafenauer je objavil pod naslovom „Reforme Jožefa II. v luči javnega mnenja“, 26 štirivrstičnic dolgo Pefem o teh Novih sadnih zaitov in 13 šestovrstičnic obsežno Pefem od tega resuetleniga Suetu in določil čas njunega postanka (druga pred 1789, prva pa po tem letu; kriterij mu je način, kako opisujeta pesmi merjenje za jožefinsko katastralno mapo v l. 1785—89). Ivan Grafenauer raziskuje starejše slovenske kulturne razmere in slovensko narodno pesem v „Štiftarjih in štiftarski narodni pesmi“. Avtor

loči štiftarje od skakalcev in se dotika vsega štiftarskega in skakaškega gibanja ter odnosa sodobnikov do tega pojava, in dopolnjuje nekatera dosedanja mnenja o tem. Sem spada še Isačenkov članek „O večjezičnosti“. Avtor se ustavlja ob tem pojavu predvsem z ozirom na slovensko Koroško; ondot se je Isačenko mudil precej časa ob nabiranju dialektološkega blaga.

Posebej je omeniti uvodni „govor“ proslavi Župančičeve 60 letnice v Nar. gledališču. Govoril ga je Kobljar in pokazal na prostornost Župančičeve umetnosti predvsem ob treh podobah: ob svobodnosti ptiča, ob življenju drevesa, ujetega v svoj prostor in ob križu, podobi mrtvega drevesa. Medtem ko sta prva dva letnika SJ prestopila le tu in tam slovenski kulturni okvir, so se razširili razgledi sotrudnikov v jubilejnem Kidričevem zborniku tako rekoč na vso Evropo in še čez. Saj so pa tudi sodelovali skoraj da vsi predstavniki slavistične znanosti na ljubljanski univerzi in lepa vrsta doma vzgojenih slavistov; iz Prage se je oglasil M. Murko.

Namenu zbornika primerno je na uvodnem mestu strnjena Ocvirkova oznaka Kidričevega dela, iskanja in snovanja, takoj za njo pa Ruplova bibliografija „Znanstvenega dela prof. dr. Franca Kidriča do njegove šestdesetletnice“ — zbirka, ki prav po svoji obsežnosti pritrjuje Ocvirkovim izvajanjem o „tvornem neumornem gradečem“ Kidričevem duhu, „nadarjenem za analitično raziskovanje problemov za sestavljanje strnjenih razvojnih linij dob in gibanj“. Opozoriti bi morda bilo še na vsekakor upoštevanja vredno komponento Kidričevega snovanja, na njegov odličen polemičen ton, ki pa zopet ni nič drugega kot odraz njegove borbene narave, določno izražene že v njegovem snovanju prvih let. Le spomnite se „Pomot in potvar za razne potrebe“, raznih ocen, odgovorov, popravkov, posebej pa še prešernoslovnih problemov. Tako mislim, da ni pretirano, če rečem, da je prav ta borbenost marsikdaj stisnila Kidriču pero v roko, pri čemer pa je treba poudariti, da nikdar v škodo znanstvenika.

Izmed člankov so v zborniku taki, ki se dotikajo neposredno Kidričevega delokroga, pa tudi taki, ki so z njim le delno v zvezi, ali pa tudi iz drugega, lingvističnega področja.

Med prvimi je Orlov „Ritem pri Prešernu“, zanimiva študija, a zavoljo prevelike natančnosti razlikovanja „čistega akcenta“ (avtor loči po Saran-Bünthejevi metodi kar osem stopenj akcenta: prenaglašena a), prenaglašena b), močno naglašena, srednje naglašena, šibko naglašena, srednelahka, lahka, prelahka) manj prikladna kakor pa slična raziskovanja ruskih in čeških formalistov. Avtor je obdelal Prešernove stance (Prva ljubezen, Slovo od mladosti, Krst) in tercine (v Uvodu). Ruša Mahkota govori o „Pohlinu literarnem zgodovinarju“ in meni, da je njegova Bibliotheca Carniolica, alfabetsko urejena literarna zgodovina sicer nepopolna in fragmentarna, a da je treba poudariti, da je Pehlin prvi Slovenec, ki je „javno izpovedal smisel za čuvanje domače književne produkcije“... Iz odlomka profesorske teze Vide Vrtovčeve je razviden njen dokaz, da je Megiser uporabljal pri svojem slovarju Dalmatina in Bohoriča. Alfonz Gspan je dokazal, da je med „Linhartovo Županovo Micko in Richterjevo Feldmühle“ razmerje prevoda do izvirnika, ne pa razmerje predelave do izvirnika, kakršno kaže Veseli dan do Beaumarchaisove La folle journée.

Breda Milčinski-Slodnjak meni, da so „Primčeva predavanja na graškem liceju“ sicer nesamostojno znanstveno delo, vendar pa važna za spoznavanje Primčevega dela in njegove filozofske izobrazbe. V članku „Matija Čop kot byronist“ zasleduje Vaclav Burjan Čopovo zanimanje za Byrona in Čopovo posredovanje med angleško umetnostjo in mentorjevim krogom. Tine Debeljak podaja nove izsledke puškinologije o „Puškinovi pravljici o ribiču in ribici“, Nikolaj Preobraženski pa se ustavlja ob „Slovenskem Zbogarju pri Puškinu in Lermontovu“. Marja Borštnikova je osvetlila z vseh strani Slovenko,

njeno urednico in sotrudništvo. Z „Nekaj mislimi o Korševem prevodu Prešernovih Poezij“ skuša Isačenko dokazati, da se je Koršu prepelo vse preveč hvale za njegov prevod Prešerna. Kakor moramo priznati, da bo Rus pač najbolje umel soditi o ruskem besednem izrazu, tako gledamo z druge strani nekako nezaupno na Isačenkova izvajanja. Isačenko namreč zdaj zamerja Koršu, zakaj skuša postaviti Prešernove ljudi na Rusko; zakaj govorita v Zelezni cesti Andrijuša in Varja, drugič pa spet, zakaj se prevajalec tako tesno opira na izvirnik. Tehtne so Isačenkove navedbe leksikaličnega in stilnega značaja. Vendar pa se vprašamo spričo tolikih in tako laskavih ocen Korševega dela tudi na Ruskem, ali so imeli ti ljudje res tako slab okus, ali pa so morda njih besede le lepe besede spoštljivosti in kajenja, da niso videli vseh velikih in „majhnih nerodnosti“, ki so se Koršu pripetile ob prevajanju. In še dalje: V svojem „Slovenskem verz“ navaja Isačenko za rusko verzifikacijo nadomestke za slovenski apostrof v dvojnih, daljših in krajših oblikah in nima nič proti njim, ob Korševem „už“ pa vzklikne: „Kjer ga (Korša) metrum sili, se posluži razvpite besedice „UŽ“, ki je le ceneno mašilo za začetnike in priložnostne pesnike“.

Isačenko pravi tudi, da „pomožne besede, nepotrebna mašila... spremljajo Koršev prevod“, po čemer bi utegnil kdo soditi, da jih je res toliko. Toda statistika pravi, — da se ustavim kar pri „už“ — da ima Korš v vsem prevodu okrog 60 krat u že in do 10 krat už (kogda už vsjak v pisateli igraet — De zdaj ko že na Kranjskem vsak pisari; skripač ot plutovki už byl bez uma — že godec za lepo hišno gori). Kdo naj reče, da je tukaj „už“ le mašilo, če hoče biti pravičen? Vendar pa so tudi primeri, kjer je „už“ res nepotreben: Gotovo bil svetnik je, ker ni ves v grobu zgnil — Už ne byl li svjatoj on, čto tleněm poščažěn? Prav ima Isačenko v pripombi, da Korš ni vedno pazil na lepoglasje in da je včasih metru na ljubo opustil skrb za zvok, ne morem pa pritrditi, da bi res tako obupno „mašil“. Statistika mi je namreč povedala, da ima celoten prevod Prešernovih poezij 74% običajnih oblik (tipa maskoj) in le 26% poetičnih (tipa maskoju), še manj pa pri glagolu: Vseh primerov povratnega glagola je v prevodu 127, od tega le 13 podaljšanih (tipa staralasja: ne serdisja, ne sedisja — ne zameri, ne zameri), torej komaj dober odstotek. Isačenko se pritožuje, da Korš ni podal vokalnega zapovrstja A E I O U v pesmi „Pevcu“. To je res. Nočem zagovarjati tega nedostatka, dasi bi ga lahko že z ozirom na dve različno ustvarjeni besedišči, ki razpolagata z različnimi izraznimi možnostmi, pač pa vprašam, zakaj ni dodal Isačenko k temu primanjkljaju odraze Korševega truda, da bi tudi figure podal. Naj omenim le, kakor posrečeno je Korš ponazoril onomatopoijo v Povodnem možu s kopičenjem šumnikov in šičnikov za posnemanje vetra ter o-jev za ponazoritev bobnenja groma:

Prešeren:

So brž pridrvili se črni oblaki,
 zasliši na nebu se strašno grmenje,
 zasliši vetrov se sovražno vršenje,
 zasliši potokov derečih šumenje.

— — — — —
 Ne boj se, ji reče, ne boj se grmenja
 ne boj se potokov, ti mojih šumenja
 ne boj se vetrov mi prijaznih vršenja.

Korš:

Tut bystro nagrjanuli černyja tuči
 poslušalos' v nebe gromov rokotan'e
 poslušalos' vetrov lihoh zavyvan'e
 poslušalo' burnih ruč'ev klokotanie.

— — — — —
 Ne bojsja skazal on gromov rokotanja
 ne bojsja ruč'ev ty moih klokotanja
 i vetrov sojuznih so mnoj zavyvanja.

Ali par vrstic kasneje:

Skorej liš, skorej liš, vertis' i ne stoj,
 skorej liš, skorej liš: pora už domoj...

kjer je z ritmom podan divji ples, s ponavljanjem iš-iš pa plastično predočeno butanje viharnega lišča, tistega ki lije v debelih curkih.

Ob Isačenkovih „mislih“ ne bi nihče pričakoval šegavih mest v baladah in romancah, kjer je Korš zajemal tudi iz lastnega studenca in prilival humorja Prešernovi domislici, kakor n. pr. v Zdravilu Ljubezni 5, 1—2:

Prešeren:

Brat prvi je kupec, on kupe zlata,
na mero ta ujec tvoj ima srebra.

Korš:

Brat pervyj — kupec, on lopatoj grebët
rubli i červoncy zabuy im i ščët.

Ali v ženski zvestobi 33, 1—2:

Prešeren:

Preteklo bilo let dvoje še ni,
je boljši godel na strune tri

Korš:

God minul odin, na ishode drugoj
na treh už igraet skripač molodoj.

(Primerjajte že samo igro s številkami: odin, drugoj, na treh.)

S temi bežnimi opazkami nisem mislil ugovarjati Isačenku v dokumentiranih ugotovitvah, pač pa sem opozoril le na oni stari modri latinski „audiatur et altera pars“, to se pravi: če že koga ali kaj ocenjam, ne bom govoril le, česa ni, ampak tudi, kaj je. Za vsako svojo trditev razpolagam z obširnim gradivom; razen tega sem prišel ob podrobnem pregledu Korševega prevoda še do drugih zaključkov, a jim tukaj ni prostora. Če sem spričo vsega tega posumil v pravičnost nekaterih Isačenkovih „misli“, mi menda pač ne bo nihče zameril.

Naj se vrnem h Kidričevem zborniku!

Folklorističnega značaja je članek Matije Murka „Indija v slovenskih narodnih pesmih“, kjer skuša avtor v naglici samo načrtati nekoliko misli v zagovor svoje upravičene domneve, da Slovenci nismo brez pesniškega blaga starejših časov. Tudi Ivan Grafenauer nadaljuje svoje raziskovanje slovenske narodne pesmi. Za zdaj je razpravljaval o „Slovenski pripovedki o „hudi mucu“ in njeni inačici v srvnem slovstvu.

Dejstvo, da v tej vrsti slovenske pripovedke ne nastopa nemški škrtatelj, ampak „stari domači slovenski njegov inaček divji mož, gorni mož“, je avtorju dokaz, da so slovenske pripovedke o „hudem mucu“ stare domače inačice vseevropske pripovedke.

Rajko Nahtigal piše o „Prezrti izdaji I. I. Sreznevskega slovenskih narodnih pesmi ‚Mlade Brede‘ in ziljskega ‚reja‘.“ A za enkrat govori le o „Mladi Bredi“. Skrbno in vestno pripravljene članek ni le poročilo o Mladi Bredi Sreznevskega, ampak sploh ocena dela tega ruskega učenjaka za Slovence in primerjanje njegove „Mlade Brede“ z drugimi izdajami.

Popolnoma lingvistična je Ramovševa strnjena karakteristika slovenskih pridevnikov. Ta drobec iz znanstvenikove vsestranske delavnice je treba tem bolj pozdraviti, ker je tokrat slovenski pridevnik tako prvič obdelan, sicer na kratko, a vendar v celoti, v tako jedrnatih besedah, kakršne poznamo pred vsem iz „Kratke zgodovine slovenskega jezika“ velikega slovenista.

Stanko Bunc govori o „Imenih za denar na Slovenskem“; obširno gradivo potrjuje avtorjeve uvodne misli, zakaj pri Slovencih toliko različnih imen za denar. Dobro bi bilo, ko bi Bunc dodal imenom tudi geografsko razširjenost. Da na tem področju še dolgo ne bo izrečena zadnja beseda, pričajo že dopolnila v Jutru 21. maja 1940. Za Prekmurje dodajam rojnški, renški, rajnški = 50 par (starejši ljudje sploh samo z „rojnškami“ računajo; predvsem po Goričkem); stotnjek poleg stotka — 100; kovač poleg desetaka — 10; güri poleg jüri in gezerka — 1000; korouna poleg pol rajnška; mlajša generacija pozna skoraj

izključno le vrednostno ime: moj „dva dinara“; tvoj „deset dinarof“; te „stou dinarof“ nej noui i. pod.

Slovenski jezik je resna znanstvena publikacija. Prvi letnik so uredili Anton Bajec, Mirko Rupel in Jakob Šolar, drugega in prvi zvezek tretjega pa Logar Janez, Jakob Šolar in Franc Tomšič. V kratkem bo izšel jubilejni zbornik Ivana Grafenauerja, s čimer bo zaključen tretji letnik. Časopis postaja čedalje bolj elastičen in dograjen in zasluži pozornost vsakogar, ki mu je kaj za negovanje slovenske besede. Naroča se pri Slavističnem društvu v Ljubljani; stane letno za člane din 70' — za nečlane pa din 90' —.

Pomen tega slavističnega časopisa pa ni le v tem, da imajo resni delavci prostora za objave svojih dognanj, ampak tudi — in to je važno — kot ognjišče, kamor morejo celo najmlajši pristaviti svoje poizkuse. V tem vzgojnem poslanstvu slavističnega naraščaja — je druga velika naloga SJ in tega se odgovorni dobro zavedajo; primerjajte le Sovretov klic — „Slavisti mladi, ki imate zmožnost in veselje do dela, zavihajte si rokave! Žito je zrelo, požnite, omlatite, znosite v kaščo!“ in uredniška poročila, kjer si more najti nalogo vsakdo, komur to zmožnosti dopuščajo.

Hrbtenica in jedro posameznih zvezkov so članki in razprave; zelo poučni so „Zapiski“; v „Književnosti“ se objavljajo ocene najvažnejših publikacij; „Društveni vestnik“ poroča o društvenem življenju in prizadevanju ter prinaša kratke nekrologe umrlim članom.

Mnogo bi bilo vredno, ko bi imel vsak letnik še svoje stvarno in imensko kazalo.

Vran.

Politični obzornik

VOJNI RAZVOJ IN BALKAN

A. Javor

Zakonita razvojna težnja imperialističnih spopadov se je uveljavila tudi to pot: evropska vojna se spreminja v svetovno — postopno še sicer, toda neogibno in vse dosledneje. „Bliskovite vojne“ je konec, nadomešča jo dolgotrajna vojna ob poskusih „bliskovite diplomacije“. Dejstvo, da angleškega otočja ni uspelo zasesti, trojni pakt, Rooseveltova izvolitev in balkanski razplet — zgovorno oznanjajo raztezno silo sodobnega konflikta in hkrati prepričljivo prerokujejo, da bo imperialistično orožje še dokaj dolgo kosilo.

Balkan, ki se je motal leto dni izven območja neposrednih vojaških operacij, postaja sedaj — ob prehodu v razvit svetovni spopad — skoraj osrednje torišče „diplomatskih“ vojnih korakov. Kaj taka diplomacija pomeni, označuje grško-italijanska vojna.

Razvoj jugovzhodnih dogodkov je zanimiv in poučen v dveh pogledih: prvič zato, ker tradicionalnega balkanskega „soda s smodnikom“ vojne iskre toliko časa niso mogle zažgati — kljub neuravnovešeni gugalnici balkanske nevtralnosti; drugič zategadelj, ker se je včerajšnje „zatišje“ mahoma sprevrglo v svoje nasprotje, v današnje zgoščevanje z elektriko nabite balkanske atmosfere.

Če je v prvi fazi vojnega razvoja poskušal zaplesti balkanske države v evropski konflikt predvsem angleško-francoski imperialistični tabor, medtem ko je njegovemu nasprotniku v gospodarskem in strateškem smislu koristil trenutni mir na Balkanu, pa bi bilo vendarle popolnoma napačno sklepati, da je tedaj rešila Balkan samo taka konstelacija v razmerju med silami vojskujočih se držav in njihovimi interesi. V enem izmed